

Katastrofický, nebo katastrofální?

Slovník spisovného jazyka českého tvrdí v prvním svazku, dokončeném roku 1960, že obě adjektiva, *katastrofální* a *katastrofický*, jsou synonyma, tedy slova stejného významu. Obě mají původ v řeckém *katastrofé*, znamenajícím původně (jako dodnes v dramatu) „obrat, zvrát“. *Katastrofální* je počestěná forma latinského *catastrophalis*, zatímco *katastrofický* je přizpůsobení, adaptace francouzské podoby *catastrophique*. Slovník spisovného jazyka českého dokládá synonymičnost obou přídavných jmen několika citacemi užití podoby *katastrofický*, z nichž nejstarší, pocházející od Josefa Čapka, je interpretováno poněkud spomně: Čapkovo spojení *katastrofické časy* má prý znamenat totéž co *časy katastrofální*.

Citovaný první svazek SSJČ je už více než čtyři desetiletí starý a od té doby se frekvence slova *katastrofický*, kdysi řídkého, výrazně zvětšila. Píše se dnes např. o *katastrofických scénářích*, ale i o *katastrofickém vývoji*. Tak se ovšem lehkomyšlně zahazuje možnost odlišit obě adjektiva významově. Bylo by totiž možno ponechat slovu *katastrofální* dosavadní běžný kvalitativní význam „mající povahu katastrofy“, jako např. ve spojení *katastrofální nehoda*, *katastrofální následky*, kdežto adjektivum *katastrofický* užívat ve významu „vztahující se ke katastrofě“, tedy ve významu relačním, nikoli hodnotícím, kvalitativním: např. *katastrofický scénář* je tedy plán činnosti vypracovaný pro případ katastrofy, apod. Ostatně právě to měl možná na mysli citovaný Josef Čapek, když tehdy napsal *katastrofické časy*: mohlo to znamenat „časy (častých) katastrof“, nikoli nutně „časy končící katastrofou“.

Bylo by takové rozlišování žádoucí a užitečné už proto, že jazyk, majetek a nástroj společnosti, je takový, jaký je: ta společnost chce mít: buď přesný, jednoznačný, nebo přibližný a zamlžující. Trpké ovoce druhé eventuality, již jsme se nebránili v druhé půli minulého století, sklízíme teď nezdědky: političtí představitelé příliš často musejí zdlouhavě dodatečně vysvětlovat, co svými formulacemi vlastně mínili. Nebo na takovou možnost čekají?

